

AZƏRBAYCANIN EMAL SƏNAYESİ VƏ ƏTRAF MÜHİTİN MÜHAFİZƏSİ ÜÇÜN DAVAMLI İNKİŞAF STRATEGİYALARI

Xülasə

Bu məqalədə Azərbaycanın emal sənayesi və ətraf mühitin mühafizəsi üçün davamlı inkişaf strategiyaları araşdırılmışdır. Ekoloji təsirləri minimuma endirməklə yanaşı emal sektorunda iqtisadi artımın təşviqinə yönəlmiş təşəbbüslər araşdırılmışdır. Bundan əlavə, məqalə Azərbaycanda davamlı inkişafın və ətraf mühitin mühafizəsinin təşviqində Heydər Əliyev irsinin rolunu araşdırır. Hərtərəfli təhlil vasitəsilə burada Azərbaycanın uzunmüddətli rifahı üçün sənaye artımı ilə ekoloji dayanıqlığın tarazlaşdırılmasının vacibliyi vurğulanmışdır.

***Açar sözlər:** emal, sənaye, ətraf mühit, inkişaf.*

Giriş

Azərbaycanda emal sənayesi xammala əlavə dəyər verməklə və əhali üçün iş yerləri yaratmaqla ölkə iqtisadiyyatında mühüm rol oynayır. Hazırda Azərbaycanın emal sənayesi qida emalı, kimya emalı, neft emalı və tekstil istehsalı kimi müxtəlif sahələri əhatə edir. Azərbaycanda qida emalı sənayesi meyvə, tərəvəz və süd məhsulları kimi kənd təsərrüfatı məhsullarını emal edən şirkətlərin olduğu ən görkəmli sektorlardan biridir. Bu sənaye təkcə ölkənin ÜDM-inə töhfə vermir, həm də yerli kənd təsərrüfatı məhsullarının təşviqinə və məhsul yığımından sonrakı itkilərin azaldılmasına kömək edir. Bundan əlavə, Azərbaycanda kimya emalı sənayesi gübrələr, plastik və əczaçılıq məhsulları da daxil olmaqla geniş çeşiddə məhsullar istehsal edən digər əsas sahədir. Bu sənaye daxili tələbatı ödəmək və idxal olunan kimyəvi maddələrdən asılılığı azaltmaq üçün çox vacibdir [2].

Ölkənin zəngin neft və qaz ehtiyatlarını nəzərə alsaq, neft emalı da Azərbaycanın emal sənayesinin mühüm hissəsini təşkil edir. Azərbaycanın neft emalı zavodları xam nefti emal edərək müxtəlif neft məhsullarına, o cümlədən benzin, dizel və təyyarə yanacağına çevrilərək həm daxili bazara, həm də ixraca öz töhfəsini verir.

Azərbaycanın tekstil istehsalı sektoru genişlənir, həm daxili istehlak, həm də ixrac üçün müxtəlif geyim və tekstil məhsulları istehsal edir. Bu sənaye məşğulluq imkanları yaradır və ölkənin qeyri-neft iqtisadiyyatının şaxələndirilməsi söylərinə töhfə verir [4].

Azərbaycanın emal sənayesinin iqtisadi faydalarına baxmayaraq, davamlı inkişafı təmin etmək üçün həll edilməli olan ekoloji problemlər var. Əsas problemlərdən biri çirklənmə, xüsusən də sənaye fəaliyyəti nəticəsində yaranan hava və suyun çirklənməsidir. Fabriklərdən və neft emalı zavodlarından çıxan emissiyalar havanın keyfiyyətinə mənfi təsir göstərə bilər, tullantı sularının düzgün atılmaması isə su mənbələrini çirkləndirir və su ekosistemlərinə zərər verə bilər.

Azərbaycanın emal sənayesinin üzləşdiyi digər ekoloji problem təbii ehtiyatlardan qeyri-sabit istifadədir. Kimyəvi emal sənayesi kimi xammala əsaslanan sənayələr məsuliyyətlə idarə olunmasa, təbii ehtiyatları tükəndirə bilər. Bu, ətraf mühitin degradasiyasına səbəb ola bilər və bu sənayələrin uzunmüddətli davamlılığını təhdid edə bilər. Bu ekoloji problemləri azaltmaq üçün Azərbaycan sənaye fəaliyyətləri nəticəsində çirklənməyə nəzarət etmək üçün daha sərt qaydalar və icra mexanizmləri tətbiq etməlidir. Daha təmiz istehsal texnologiyalarına və tullantıların idarə olunması sistemlərinə sərmayə qoymaq davamlı inkişafı təşviq etməklə yanaşı emal sənayesinin ətraf mühitə təsirini azaltmağa kömək edə bilər [5].

Qeyd edək ki, Azərbaycanın emal sənayesi ölkə iqtisadiyyatının mühüm tərkib hissəsi olmaqla, iqtisadi artıma və iş yerlərinin yaradılmasına töhfə verir. Bununla belə, sənayenin uzunmüddətli davamlılığını təmin etmək və ətraf mühitə təsirini minimuma endirmək üçün çirklənmə və resursların tükənməsi kimi ekoloji problemlər həll edilməlidir. Azərbaycan ekoloji cəhətdən təmiz təcrübə və siyasətləri qəbul etməklə, gələcək nəsillər üçün təbii sərvətlərini qoruyarkən məsuliyyətli sənaye inkişafına kömək edə bilər.

Davamlı inkişafın təşviqində Heydər Əliyev irsi

Azərbaycanın ümummilli lideri Heydər Əliyev ölkəsində davamlı inkişafın təşviqində əbədi miras qoyub. O, özünün uzaqgörən rəhbərliyi və pragmatik siyasəti ilə Azərbaycanın iqtisadi inkişafının və ətraf mühitin mühafizəsinin əsasını qoyub. Onun irsi ölkənin davamlı inkişafa yanaşmasını formalaşdırmağa davam edir və iqtisadi tərəqqi ilə ətraf mühitin mühafizəsi arasında tarazlıq əldə etməyə çalışan digər ölkələr üçün nümunə kimi xidmət edir [1, s.56].

Heydər Əliyevin Azərbaycanda davamlı inkişafa verdiyi əsas töhfələrdən biri onun iqtisadiyyatın şaxələndirilməsinə diqqət yetirməsi olub. Prezident olduğu müddətdə o, kənd təsərrüfatı, turizm və texnologiya kimi qeyri-neft sahələrinin inkişafını təşviq etməklə Azərbaycanın neft və qaz ixracatından asılılığını azaltmaq üçün islahatlar həyata keçirib. Bu diversifikasiya strategiyası nəinki Azərbaycan iqtisadiyyatının dayanıqlılığını artırdı, həm də qalıq yanacaqlardan həddən artıq asılılığın ətraf mühitə təsirini azaldı.

İqtisadiyyatın şaxələndirilməsi ilə yanaşı, Heydər Əliyev dayanıqlı artımın təşviqi vasitəsi kimi infrastrukturun inkişafına da üstünlük verirdi. Onun rəhbərliyi altında Azərbaycan nəqliyyat şəbəkələrinin, enerji sistemlərinin və şəhər ərazilərinin modernləşdirilməsinə sərmayə qoyub. Bu infrastruktur layihələri nəinki iş yerləri yaratdı və iqtisadi fəallığı stimullaşdırdı, həm də inkişafın ekoloji izlərini minimuma endirməklə yanaşı, Azərbaycan vətəndaşlarının həyat keyfiyyətini yaxşılaşdırdı.

Heydər Əliyev davamlı inkişaf məqsədlərinə çatmaqda ətraf mühitin mühafizəsinin vacibliyini də dərk edirdi. O, Azərbaycanın zəngin biomüxtəlifliyini və təbii sərvətlərini qorumaq üçün milli parklar və qoruqlar kimi qorunan ərazilər yaratmışdır. Ekoturizmi və davamlı kənd təsərrüfatı təcrübələrini təşviq etməklə o, gələcək nəsillərin sağlam və canlı təbii mühiti miras almasını təmin edərək iqtisadi inkişaf və ətraf mühitin mühafizəsi arasında balans yaratmağa çalışdı. Bundan əlavə, Heydər Əliyev təhsil və innovasiyanı davamlı inkişafın əsas sütunları kimi müdafiə edirdi. O, təhsil və səhiyyə sistemlərini təkmilləşdirməklə, texnoloji irəliləyişləri və elmi tədqiqatları idarə etməyə qadir olan ixtisaslı işçi qüvvəsini inkişaf etdirməklə insan kapitalına sərmayə qoyub.

İnnovasiyaları və sahibkarlığı təşviq etməklə o, davamlı inkişaf problemlərini həll etmək üçün ekoloji cəhətdən təmiz texnologiyaların və həllərin inkişafını təşviq etdi [4].

Dayanıqlı inkişafın təşviqində Heydər Əliyevin irsi Azərbaycanın Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Dayanıqlı İnkişaf Məqsədlərinə nail olmaq yolunda davamlı irəliləyişində aydın görünür. İqtisadi inkişafın ətraf mühitin mühafizəsi ilə balanslaşdırılmasına onun pragmatik yanaşması Azərbaycanı davamlılıq sahəsində regional lider və oxşar problemlərlə üzləşən digər ölkələr üçün nümunə kimi yerləşdirib. Onun izi ilə getmək və onun irsinə əsaslanaraq, Azərbaycan və beynəlxalq ictimaiyyət hamı üçün daha firavan, ədalətli və davamlı gələcək yaratmaq üçün birlikdə işləyə bilər.

Nəticə

Yekun olaraq qeyd edək ki, Azərbaycanın emal sənayesi ölkə iqtisadiyyatının mühüm tərkib hissəsi olmaqla, iqtisadi artıma və iş yerlərinin yaradılmasına töhfə verir. Bununla belə, sənayenin uzunmüddətli davamlılığını təmin etmək və ətraf mühitə təsirini minimuma endirmək üçün çirklənmə və resursların tükənməsi kimi ekoloji problemlər həll edilməlidir. Azərbaycan ekoloji cəhətdən təmiz təcrübə və siyasətləri qəbul etməklə, gələcək nəsillər üçün təbii sərvətlərini qoruyarkən məsuliyyətli sənaye inkişafına kömək edə bilər.

ƏDƏBİYYAT

1. Bondarenko I., Small enterprises in the cluster system // Business for all №33, 2005
2. Chair S., and Newman, C. (2014). 'Clustering, Competition and Spillover Effects: Evidence from Cambodia.' Working Paper
3. <https://beijing.mfa.gov.az/en/news/3248/dedicated-to-the-memory-of-a-great-man>
4. <https://sia.az/en/news/social/953147.html>
5. www.businesspress.ru

Наргиз Фикрет гызы Гусейнова
Азербайджанский Университет Кооперации

Стратегии устойчивого развития обрабатывающей промышленности и охраны окружающей среды Азербайджана

Резюме

В данной статье рассматриваются стратегии устойчивого развития обрабатывающей промышленности Азербайджана и защиты окружающей среды. Были изучены инициативы, направленные на содействие экономическому росту в производственном секторе при минимизации воздействия на окружающую среду. Кроме того, в статье исследуется роль наследия Гейдара Алиева в содействии устойчивому развитию и защите окружающей среды в Азербайджане. Благодаря всестороннему анализу была подчеркнута важность баланса промышленного роста и экологической устойчивости для долгосрочного процветания Азербайджана.

Ключевые слова: *Переработка, Промышленность, Окружающая среда, развитие.*

Nargiz Fikret Huseynova
Azerbaijan Cooperation University

Sustainable development strategies for processing industry and environmental protection of Azerbaijan

Summary

This article examines sustainable development strategies for Azerbaijan's processing industry and environmental protection. Initiatives aimed at promoting economic growth in the

manufacturing sector while minimizing environmental impacts were explored. In addition, the article explores the role of Heydar Aliyev's legacy in promoting sustainable development and environmental protection in Azerbaijan. Through a comprehensive analysis, the importance of balancing industrial growth and environmental sustainability for Azerbaijan's long-term prosperity has been emphasized.

Key words: processing, industry, environment, development.